

ERKAKLAR VA AYOLLARDA KLIMAKS DAVRI

Nigora Sobirova Ilhomjon qizi

*Buvayda Abu Ali ibn Sino nomidagi jamoat salomatligi texnikumi
Akusherlik va ginekologiyada hamshiralik ishi fani o'qituvchisi*

Mamayunisova Rohatoy Oybek qizi

*Buvayda Abu Ali ibn Sino nomidagi jamoat salomatligi texnikumi
Terapiyada hamshiralik ishi fani o'qituvchisi*

Annotatsiya: Erkak va ayollarda klimaks hayot sifatiga sezilarli ta'sir ko'rsatadigan gormonal, fiziologik va psixologik o'zgarishlar bilan birga keladigan muhim bosqichdir. Gormonal profildagi o'zgarishlarni tahlil qilishga, klinik ko'rinishga va diagnostika va davolashga yondashuvlarga alohida e'tibor beriladi. Ayol va erkak klimaksi o'rtasidagi o'xshashlik va farqlar, jumladan, ayollardagi o'zgarishlarning keskinroq tabiati va erkaklardagi o'zgarishlarning bosqichma-bosqich tabiati muhokama qilinadi.

Kalit so'zlar: klimaks, androgen yetishmovchiligi, gormonal terapiya, estrogenlar, hayot sifati, qarish fiziologiyasi.

Kirish:

Klimaks erkaklar va ayollar hayotida muhim fiziologik, endokrin va psixologik o'zgarishlar bilan kechadigan muhim bosqichdir. Ayollarda bu davr ko'pincha klimaks bilan bog'liq - hayz ko'rishning to'xtashi, bu tuxumdonlar funksiyasi va estrogen darajasining yoshga bog'liq pasayishi bilan bog'liq. Erkaklarda yoshga bog'liq o'zgarishlar testosteron darajasining bosqichma-bosqich pasayishi bilan bog'liq bo'lgan androgen yetishmovchiligi deb ataladi. Ayollarda klimaks an'anaviy ravishda batafsilroq o'rganilgan bo'lsa-da, so'nggi tadqiqotlar erkaklar klimaksini biologik, ijtimoiy va psixologik jihatlarni o'z ichiga olgan murakkab hodisa sifatida o'rganish zarurligini tasdiqlaydi. Ushbu tahlilning kiritilishi erkaklar va ayollarda ushbu davrning umumiy va o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olishga qaratilgan.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya:

Klimaks bo'yicha mavjud tadqiqotlar gormonal o'zgarishlar, simptomlar va boshqaruv strategiyalariga qaratilgan. Asosiy ma'lumotlar manbalari endokrinologiya, gerontologiya va psixologiya bo'yicha ilmiy jurnallarda so'nggi 15 yil davomida chop etilgan ilmiy maqolalar edi. Ayollarda klimaks gipotalamus-gipofiz-tuxumdon tizimidagi o'zgarishlar prizmasi orqali o'rganilgan, erkaklarda klimaks esa, birinchi navbatda, gipotalamus-gipofiz-moyak o'qi funksiyasining pasayishi orqali o'rganilgan. Metodologiya nashrlarni tizimli ko'rib chiqishni, asosiy simptomlarni baholashni va davolash va oldini olishga umumiy yondashuvlarni o'z ichiga oladi. Gormonal

profilidagi o'zgarishlar, yurak-qon tomir tizimi va suyak to'qimalariga ta'siri, shuningdek, psixo-emotsional holat kabi asosiy parametrlar aniqlandi.

Klimakterik sindrom klimakterik davrda bir qancha psixopatologik, vegetativ, endokrin, somatik va moddalar almashinuvining buzilishi bilan kechadigan holatdir. Turli ma'lumotlarga ko'ra, klimakterik davrda klimakterik sindrom deyarli 50% ayolda uchraydi. Ushbu sindrom premenopauza davrida 30%, menopauza boshlanganda 70% ayolda kuzatiladi. Klimakterik sindrom uchun o'ta xos bo'lgan belgi birdan qizib ketishdir. Bir kunda bir necha marotaba kuzatiladigan bu simptom 1-2 daqiqa davom etadi. Tananing yuqori qismi, ayniqsa, yuz, bosh va bo'yin qizib ketishi to'satdan yog'ilib keladi va darrov o'tib ketadi.

Natijalar:

Ma'lumotlar tahlili shuni ko'rsatdiki, ayollarda klimaks odatda 45 yoshdan 55 yoshgacha boshlanadi va estrogen darajasining sezilarli darajada pasayishi bilan birga keladi, bu esa issiq chaqnashlar, uyqu buzilishi, osteoporoz va yurak-qon tomir kasalliklari xavfini oshiradi. Erkaklarda bu jarayon sekinroq, odatda 50-60 yildan keyin boshlanadi va testosteron darajasining bosqichma-bosqich pasayishi bilan tavsiflanadi. Erkaklarda klimaksning asosiy belgilari libidoning pasayishi, mushak massasining yomonlashishi, depressiyaning boshlanishi va metabolik sindrom xavfining oshishi hisoblanadi.

Erkaklar klimaksi ayollarnikiga qaraganda engil kechadi. Biroq erkaklar klimaksi klinikasida ham ruhiyat va hissiyotning buzilishlari asosiy o'rin tutadi. Bular arzimagan sababdan jahl chiqishi, qo'rquv, bezovtalik, uyqu va xotira buzilishlaridir. Terida ajinlar paydo bo'ladi, mushaklar bo'shashadi, jismonan va ruhan tez charchash paydo bo'ladi. Odatda, erkaklar klimaksi 2–5 yil davom etib, so'ng simptomlar sekin-asta qayta boshlaydi.

Muhokama:

Gormonlar klimakterik sindromning engil turida tavsiya etilmaydi. Gormonoterapiyaning maqsadi klimakterik sindromda kuzatiladigan gormon etishmovchiligining o'rnini qoplashdir. Bu maqsadda estrogen, gestagen va androgenlar qo'llanilishi mumkin. Gormon bilan davolashni va qanday gormon tavsiya etishni ginekolog yoki shu sohada faoliyat ko'rsatuvchi endokrinolog hal qiladi. Gormon bilan davolashga monelik qiluvchi holatlar: bachadon, tuxumdon va sut bezi o'smalari, bachadon va boshqa ichki a'zolardan qon ketishi, o'tkir tromboflebit, buyrak va jigar etishmovchiliklari, xafaqon kasalligining og'ir turlari, qandli diabet. Klimakterik sindromda davolash muolajalarini erta boshlash o'ta muhim. Kasallik boshlanganiga 1-2 yil o'tsa-da, rejali davolanishni cho'zib yurgan bemorda keyinchalik davolash muolajalari samarasi past bo'ladi. Odatda, davolash muolajalari vaqtida va to'g'ri boshlansa, 6 oy ichida klimakterik sindrom alomatlari bartaraf etiladi.

Qiyosiy tahlil shuni ko'rsatdiki, erkaklar va ayollardagi klimaks davri o'xshashlik va sezilarli farqlarga ega. Asosiy o'xshashlik shundaki, gormonal o'zgarishlar hayot sifatining yomonlashishi va yoshga bog'liq kasalliklar xavfining oshishi bilan birga keladi. Farqlar o'zgarish sur'ati va mexanizmlarida yotadi: ayollarda bu jarayon keskinroq va bashorat qilinadigan bo'lib, bu reproduktiv funktsiyaning tugashi bilan bog'liq bo'lsa, erkaklarda esa vaqt o'tishi bilan asta-sekin va kengaytiriladi. Bu diagnostika va terapiyaga boshqacha yondashuvni talab qiladi. Ayollarga ko'pincha estrogen yetishmovchiligini tuzatish uchun gormonlarni almashtirish terapiyasi kerak, erkaklar uchun esa gormonal tuzatishni turmush tarzini o'zgartirish bilan birlashtirish muhimdir. Psixologik jihatlar ham muhim rol o'ynaydi, ayniqsa erkaklarda, ular uchun testosteronning pasayishi ko'pincha ijtimoiy ahamiyatga ega va jismoniy kuchni yo'qotish bilan bog'liq.

Xulosa:

Xulosa o'rnida shuni aytish joizki, klimaks erkaklar va ayollar hayotidagi muhim bosqich bo'lib, gormonal darajadagi va jismoniy holatdagi yoshga bog'liq o'zgarishlar bilan bog'liq. Ayollarda bu davr yanada aniq va gipoestrogenizm oqibatlarini oldini olish uchun faol tibbiy aralashuvni talab qiladi. Erkaklarda klimaksdagi o'zgarishlar unchalik aniq emas, lekin hayot sifatining pasayishi bilan birga keladi. Bemorni boshqarishga maqbul yondashuv uchun menopauzaning fiziologik va psixologik jihatlarini, shuningdek, har bir insonning individual xususiyatlarini hisobga olish muhimdir.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. Anikin, V. va Izvarina, O. Klimaks davrida ayollarda arterial gipertenziyaning xususiyatlari. Doktor, 2010.
2. Shayxova, G. I., Saidova, G. T., & Shayxova, M. A. Klimaksdagi ayollar salomatligi holati. 2019.
3. Romanenko, N. M. Ayol hayotida klimaks. Qrim terapevtik jurnali, 2015.
4. Ayupova F. M. , Y. Q. Djabbarova A. Ginekologiya: Darslik/. -T.: Mexridaryo, 2010
5. Almazbekov Shamil. 40 yosh davrida: ayollar va erkaklarda klimaks. Tibbiy risola. / Shamil Almazbekov. – T.: Yangi asr avlodi. 2014.